

Mottagare
Regionstyrelsen

Mat- och livsmedelsstrategi för Gotland 2040

Förslag till beslut i regionfullmäktige

- Mat- och livsmedelsstrategi för Gotland 2040 antas.

Sammanfattning

Mat- och livsmedelsstrategi för Gotland 2040 anger en gemensam långsiktig inriktning för utvecklingen av det gotländska livsmedelssystemet. Strategin tar sin utgångspunkt i Gotlands starka position som livsmedelsproducerande region, men adresserar också de utmaningar sektorn står inför gällande logistik, klimat, regelbörda och kompetensförsörjning.

Strategins föreslagna vision är att Gotland ska vara en robust, livskraftig och välmående mat-ö. Kring visionen samlas tre övergripande målbilder med åtta strategiska mål med syfte att stärka det gotländska livsmedelssystemets robusthet, konkurrenskraft och attraktivitet – lokalt, regionalt och nationellt.

Strategiförslaget har tagits fram genom samverkan mellan företrädare för näringsliv, offentlig sektor, akademi, organisationer samt allmänhet. Arbetet har samordnats av Region Gotland, Länsstyrelsen i Gotlands län och Gotland Grönt Centrum. Strategin ska fungera som ett gemensamt ramverk och möjliggörare för prioriteringar, samarbete, utveckling och kommunikation.

Ärendebeskrivning

Livsmedelssektorn är en av Gotlands största näringar och representerar såväl ett expansivt näringsliv som kritisk infrastruktur. Näringen har betydelse för sysselsättning, tillväxt, beredskap, miljö och nationell livsmedelsförsörjning. Länken till fastlandets marknader i båda riktningar är nödvändig för att upprätthålla långsiktig livsmedelsproduktion på ön.

Den första gotländska mat- och livsmedelsstrategin togs fram 2016 och löpte ut 2025. Samtidigt kom en reviderad version av Sveriges nationella livsmedelsstrategi (beslutad 2017, uppdaterad 2025) ut med tre utpekade fokusområden: ökad robusthet i livsmedelskedjan, export samt svensk kvalitet och gastronomi. Syftet är att skapa en konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja med ökad produktion, sysselsättning och tillväxt.

Med det utgångsläget inleddes ett lokalt arbete med att ta fram en uppdaterad regional mat- och livsmedelsstrategi anpassad till dagens förutsättningar och

utmaningar. Den regionala strategin innehåller återspeglning och konkretisering i relation till den nationella strategin men med utgångspunkt i de gotländska nödvändigheter som ö-läget medför; konkurrenssnedvridna transportkostnader, sårbar energiförsörjning, klimatförändringar, vattentillgång och beroende av importerade insatsvaror. Till detta tillkommer komplexa regelverk och kompetensförsörjningsbehov.

En given ståndpunkt är att utvecklingen av Gotland som mat- och livsmedelsregion och destination kräver strukturerad samverkan mellan företag, offentliga aktörer, utbildnings- och forskningsmiljöer, branschorganisationer, utvecklingsaktörer och civilsamhälle. Strategin ska fungera som ett samhällskontrakt och en gemensam plattform för samarbete, prioriteringar och kommunikation kring Gotlands betydelse som livsmedelsregion.

För att nå strategins vision ”Gotland är en robust, livskraftig och välmående mat-ö” har tre övergripande målbilder formulerats:

- Det gotländska livsmedelssystemet är konkurrenskraftigt, innovativt och värdeskapande.
- Det gotländska livsmedelssystemet är robust och stärker naturens långsiktiga produktionsförmåga.
- Det gotländska livsmedelssystemet är attraktivt och präglas av välmående företag och företagare.

Dessa konkretiseras av åtta strategiska mål, bland annat ökad produktion och förädling, förbättrade logistikförutsättningar, förbättrad biologisk mångfald, stärkt vattenförsörjning, förbättrad hälsa, förenklad myndighetsutövning och stärkt kompetensförsörjning.

Framtagningsprocessen har innefattat:

- Intervjuer med representanter från hela livsmedelssystemet
- Konferensen Matforum Gotland 2040
- Workshoppar
- Deltagande i befintliga företagar- och branschforum
- Remissförfarande våren 2026, öppet för allmänhet, näringsliv och organisationer
- Kunskapssammanställningar.

Strategins styrgrupp har fortsatt driva arbetet framåt och har under strategiarbetet bestått av ett arbetande presidium; Gotland Grönt Centrum (ordförande och sammankallande), Länsstyrelsen i Gotlands län samt Region Gotland. LRF Gotland, Protos, Uppsala universitet Campus Gotland, Sveriges Lantbruksuniversitet, Matbyrån Gotland samt Tillväxt Gotland utgör övriga organisationer i styrgruppen.

Bedömning

Regionstyrelseförvaltningen bedömer att Mat och livsmedelsstrategi för Gotland 2040 utgör ett välgrundat och angeläget styrdokument som ger Region Gotland och dess samverkansparter, näringsliv, myndigheter, utvecklingsaktörer och civilsamhälle en riktning för det långsiktiga arbetet med att bygga ett robust gotländskt livsmedelssystem. Strategin knyter an till den nationella, tar ett helhetsgrepp om livsmedelssystemets utmaningar och potential, samt förenar frågor om konkurrenskraft, beredskap, hållbarhet och kompetensförsörjning.

Strategin har flera gemensamma utvecklingsområden med Regional besöksnärlingsstrategi för Gotland mot 2030. Dessa kan med fördel samordnas vid genomförandet av strategierna för att skapa synergier och ett effektivt resursutnyttjande.

Strategins karaktär som samhällskontrakt och möjliggörare för samarbete bedöms ha goda förutsättningar att mobilisera aktörer inom såväl offentlig sektor som näringsliv och civilsamhälle. Regionstyrelsen anser att ett politiskt antagande av strategin ger den legitimitet och genomslagskraft som krävs för att genomföra densamma.

Då strategin är gemensam för Gotland som livsmedelsregion innebär ett antagande inte att Region Gotland ensamt ansvarar för genomförandet. Region Gotland är däremot en central aktör och har tillsammans med övriga berörda aktörer, ett ansvar att för att bidra till att strategins intentioner omsätts i praktisk handling.

1. Rättslig grund/ rättsligt perspektiv

Regionala livsmedelsstrategier saknar specifik lagstadgad grund men är i linje med det regionala planerings- och utvecklingsansvaret. Strategin förhåller sig till och kompletterar Sveriges nationella livsmedelsstrategi. Strategin berör ett antal områden som regleras av olika lagstiftningar och regelverk på nationell och EU-nivå, bland annat livsmedelslagstiftning, miljölagstiftning och jordbrukslagstiftning. Inga avvikelser från gällande föreslås.

2. Ekonomiskt perspektiv

Beslut om strategin innebär inga direkta ekonomiska konsekvenser för Region Gotland; insatser kopplade till genomförandet av strategin prövas inom ordinarie budget- och planeringsprocesser samt genom extern medfinansiering.

3. Barnperspektiv

Strategin berör barnperspektivet på flera sätt. En ökad andel gotländsk mat i offentlig verksamhet, inklusive förskola och skola, kan bidra till att barn och unga får tillgång till livsmedel av god kvalitet med korta transporter. Strategins mål om ökad attraktivitet för de gröna näringarna och stärkt kompetensförsörjning kan öka tillgången till gröna yrkesprogram och skapa framtidstro för unga på landsbygderna. Barn och unga idag tillhör en generation som direkt påverkas av strategins mål om robusthet, biologisk mångfald och klimatanpassning.

4. Jämställdhetsperspektiv

Livsmedelssektorn präglas generellt och nationellt av ojämn könsfördelning där ägandet av företag inom primärproduktion domineras av män (cirka 85 procent) och delar av den småskaliga livsmedelsproduktionen av kvinnor. Enligt Tillväxtanalys dominerar företag ledda av kvinnor inom mathantverk och småskalig livsmedelsförädling, speciellt på landsbygderna. Strategins mål om ökad attraktivitet i näringarna är relevanta jämställdhetsperspektiv som bör tas hänsyn till i genomförandeplaner, hur insatser påverkar lika villkor i livsmedelssystemet. Strategin är könsneutral i sin utformning men jämställdhetsaspekter bör integreras i det fortsatta arbetet.

5. Landsbygdssäkring/geografiskt perspektiv

Strategin har stor betydelse för- och ett tydligt landsbygdsperspektiv. Det gotländska livsmedelssystemet bär upp levande landsbygder över hela ön.

6. Klimat och miljöperspektiv

Strategin integrerar klimat- och miljöperspektivet i sina övergripande målbilder och strategiska mål. Klimat- och miljöutmaningarna för gotländskt lantbruk och fiske lyfts fram som centrala drivkrafter. Genomförandet bör säkerställa att insatser inte motverkar regionala eller nationella miljö- och klimatmål, utan i möjligaste mån bidrar till dessa.

Beslutsunderlag

Förslag till Mat- och livsmedelsstrategi för Gotland 2040
Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse 2026-07-08

Regionstyrelseförvaltningen

Stefan Hollmark
Regiondirektör

Stefan Persson
Regional utvecklingsdirektör

Skickas till

Länsstyrelsen i Gotlands län
Gotland Grönt Centrum
LRF Gotland
Protos AB
Uppsala universitet Campus Gotland
Sveriges Lantbruksuniversitet
Matbyrån Gotland
Tillväxt Gotland